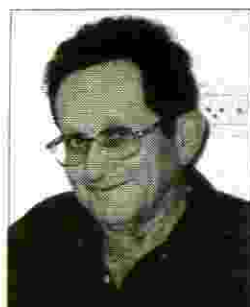

זק ישראל (ז'ק)

נולד בספטמבר 1927

התגייס לפלמ"ח ב-1945 מהכשרת מעוז

הצטרף לפלי"ם ב-1946

ה ע ש נ ה ר י ש י

במסגרת "האחוזים". מ"פ הפלוגה הימית באותה תקופה היה סמק (שמואל ינאי). השתתפתי בקורס מפקדי סירות 7 בנווה ים, בפיקודו של גדעון צ'יק (רוזנברג, רוזן) ובאבו-זבורה (היום מכמורת), בפיקודו של אבנר (גולרמן, גלעד), "הסקנדליסט". לזכרוני התחלתי בנווה ים וסיימתי במכמורת. זכורים לי ימים רבים של הפלגה בסערות וזעפות וגלים אימתניים וכן סופות חול הרסניות שהעיפו אוהלינו וכיסו מיטותינו עד העלמן מתחת לחצי מטר חול, ואף יותר. לאחר מכן השתתפתי בקורס חובלים 4 בפיקודו של שמואל טנקוס וברצ'יק (דב מגן, מרמת השופט). המגורים היו באוהלים בקיבוץ יגור והלימודים בטכניון בחיפה. בסיום הקורס, באמצע שנת 1947, נכנסנו לתקופת "ההבלגה" אשר בה הופסקה עליה ב', ונשלחתי להשתתף בקורס מ"כ (מפקדי כיתות) בדליה, בפיקודו של חיים ברלב, "הכידון". בקורס זה ארע המעשה באוהל שנשרף עד תום, כאשר משך זמן מתן הפקודה על ידי ברלב: "יהודה (ירקוני) קח את המחלקות ורוץ לכבות את הדליקה" התארך עד שהאוהל נשרף כולו.

לאחר קורסים אלה, עקב היותנו עדיין בתקופת ההבלגה והפסקת ההעפלה (למעשה האטה), הועברתי להדרכה במחלקות שונות של הפלוגה הימית. הדרכתי בהכשרת נווה ים ובמחלקת קיבוץ מעברות. בהמשך הדרכתי בקורס מפקדי סירות מס' 10 בקיסריה. לקראת תחילת קרבות מלחמת השחרור, בחלק המאוחר של שנת 1947, אורגנו קורסי מ"כ של הגדוד הרביעי, שהתקיימו בקיבוץ מענית. הדרכתי בקורס הראשון שהתקיים במלואו, ובקורס השני שהופסק לפני סיומו. בזמן הקורס הראשון התרחשה התקפה של אלפי ערבים ממרחב טול כרם על קיבוץ מענית ורשובים סמוכים. קצין בצבא הבריטי אוהד שלנו הראה יוזמה אישית והביא לאזור הקרב שני טנקים ויחידות תומכות. יחידה אחת, בראשות קצין זוטרי הועמדה לרשותנו. זו הופעלה בפיקודי, עלינו על גג בית ליד הכביש הראשי ובריירות מקלע ברן מטווחות אל גשר בכביש הגישה חסמנו ומנענו מתגבורות ערבים להגיע לאזור הקרב, שהסתיים לבסוף בנסיגתם.

באמצע הקורס השני נקראנו לקרבות בירושלים, ויחד עם

נולדתי בחיפה באלול תרפ"ז, ספטמבר 1927. בשנת 1952 נישאתי לחנה ליפשיץ, ילדינו עמר ותמר.

הסקירה האישית שלי נכתבת כתיאור חיים של אבן בניין קטנה באבני הבניין הגדול והאיכותי של הפלמ"ח ושל מלחמת התקומה. אי אפשר להרחיב בתיאורי פעילויות וקרבות, על כן בחרתי לתאר מספר מצומצם של פעילויות ואירועים שעלו בזכרוני.

לימודי בביה"ס העממי וחלק מהתיכון עברו עלי ברחובות, בחיפה ובמפרץ חיפה. לאחר שנתיים לימודי תיכון התחלתי לעבוד בבתי המלאכה של חברת החשמל בחיפה (מוסך, מסגריה, מעבדת חשמל), ולמדתי בשיעורי ערב מקצועיים לנערים עובדים, בטכניון בחיפה. בשנים אלה הייתי חבר בתנועת "המחנות העולים", במפרץ חיפה.

באמצע שנת 1945 יצאתי להכשרה של "המחנות העולים" לקיבוץ מעוז חיים בעמק בית שאן, והתגייסתי לפלמ"ח. השתייכנו לגדוד הראשון, פלוגה ד'. מפקד הפלוגה היה חיים אבינועם, מפקדת המחלקה שלנו היתה פיצ'י. פעילותנו היתה שבועיים אימונים ושבועיים עבודה כמשק, לחילופין, ופעילות חברתית ותרבותית ולימודים בנושאי חקלאות, כגרעין התיישבותי חלוצי. ההכשרה שלנו השתתפה במבצע ליל הגשרים בפיצוץ גשר שייח חוסיין, על הירדן ממזרח למעוז חיים ופעילויות פוזרות שונות בהקשר לעליה אי-לגאלית יבשתית, השגת נשק, העברה והסתרה. אישית השתתפתי בקרבות קפ"פ עם ערביי עמק הירדן מדרום למעוז, כאשר עבדנו (באמצעות טרקטורים מובילי סקרייפר) בחפירת בריכות רגים ובתיעול וריכוז מי מעיינות ונחלים בסביבה. אלה היו קרבות נבוטים ואכזבים, יוזמים על ידי ערביי הסביבה והשתתפו בהם מאות ערבים ועשרות עד מאות חברי קיבוצים. לאחר הקרבות היינו מסתדרים בשורה רחבה ועוברים לאורך שדות הקרב לאיסוף כיפותיהם של חברי הקיבוצים הדתיים (רובם מטירת צבי) אשר רבים מהם השתתפו בקרב.

ההכשרות בפלמ"ח היו חייבות בגיוס "אחוזים" לתפקידים בפלמ"ח מחוץ להכשרה. לקראת סוף שנת 1946 הודיעו על גיוס לפלי"ם (פלוגה י'), ולבקשתי הועברתי לפלוגה זו

חניכינו בקורס המ"כ עלינו למעלה החמישה ולקרית ענבים. השתתפנו במבצע נחשון של חטיבת הראל, בגדוד הרביעי, גדוד "הפורצים". מפקד הגדוד היה יוספלה טבנקין והפוליטרוק היה בני מהרשק. הפלוגה שלנו, בפיקודו של פוזה, השתכנה בתחילה בבית פפרמן ולאחר מכן בפאתי אבו-גוש, בבית עו"ד אבקרויס (חבר הועד הערבי העליון? ששהה בתקופה זו בעזה). הייתי מ"כ במחלקתו של פוקסי (מגניו יורק). השתתפנו בקרבות בירושלים, העיר העתיקה ולאורך שער הגיא, בפתיחת הדרך לירושלים הנצורה. בקרב נבי סמואל, העקוב מדם. הפלוגה והגדוד סבלו עשרות אבדות. אבדות נוספות היו לתגבורת שניסתה להגיע דרך משלט הרדאר. פוזה המ"פ נפל בתחילת הקרב ונפלו גם שני המ"מ פוקסי ופיגיוש (אהרון פיגנבלט), השלישי נפצע. סגן המ"פ, שהוצנח אלינו מצה"ל שבועות ספורים לפני הקרב, ואשר הטריד אותנו בין קרב לקרב בתרגילי סדר 'בריטיים', נמלט כאשר התבררה ההסתככות ונעלם. הקרב הסתיים בערב סדר פסח. באותו זמן התחולל גם קרב נבי יושע בגליל העליון ובו גם כן אבדות רבות. ליל הסדר היה עצוב מנשוא.

בקרב נבי סמואל השתתף גם יוחאי בן-נחן שבא לראות לוחמה ביבשה. הוא נפצע ובמהלך הנסיגה נשאנו אותו ואת יענקלה והבי, פצוע נוסף, בשתי אלונקות. היינו שמונה נושאי שתי האלונקות ולוחם נוסף שנשא את הנשק של כולנו ושל לוחמים אחרים. במהלך נשיאת האלונקות היינו חשופים לגמרי לירי הערבים. למזלנו לא נפגענו, נושאי האלונקות, אך יוחאי נפגע בשנית, כשהוא על האלונקה. תגובתו של יוחאי, אישיות חזקה, היתה: מזל שאני נפצעתי ולא מישהו מכך, כך שאתם יכולים להמשיך לשאת אותנו, הפצועים.

לאחר הקרב, קיבל את הפיקוד על הפלוגה שלאוך (שלמה שילוח, מגבעת ברנר). תוך הקרבות, לאחר אבדות כבדות, הגיעו לגדוד שלנו מגויסים חדשים ממזרח אירופה ומצפון אפריקה וקליטתם היתה מופלאה. המשכנו בקרבות על משלטי שער הגיא והמעבר לירושלים. בניסיון לחדור מהר ציון (משטח הרורמיציון) אל העיר העתיקה וליצור קשר עם הרובע היהודי, נפצעתי בשער ציון. מעט לאחר מכן נכנסנו לתקופת 'ההפוגה הראשונה', ואז גם 'חווילנו' כולנו לצה"ל. בהיותי עדיין מחלים מפציעתי מוניתי לארגן כמחנה סרפנד (היום צריפין) את הקליטה וההדרכה של 'פלוגות' עולים חדשים, מועמדים לגדוד הרביעי.

בעידודם של שלאוך המ"פ ובני מהרשק 'הפוליטרוק' של הגדוד, ובאישורו של יוספלה מפקד הגדוד, הועברתי לחיל הים, לתגבור וחיוק ההכשרה הימית מנווה ים (אשר שהתה באותו זמן בגבעת אולגה). אני מציין את הנושא האישור הזה, כי בתקופה זו עברו רבים ללא אישור, והיתה מחלוקת חריפה על מוסריות המעבר ללא היתר. בשירותי בחיל הים הייתי מפקד בסיס סירות החיל ב"לידו" שבחוף טבריה

ובבסיס בעין גב. לתקופה מסוימת הועברתי לפקד על הבסיס בקיבוץ דרדרה, אשר היה במצור יבשתי בחוף המזרחי של אגם החולה, בסמוך לעמדות הסורים למרגלות רמת הגולן.

כיום מפגשי הפל"ם והפלמ"ח, שבהם שמחה ועצב מהולים יחדיו, הם חוויית סיפורת העבר ההווה והעתיד, שמשתתפיה הולכים ומתמעטים וההעברה לדורות הבאים ראוי לה שתחזק.

השתחררתי מצה"ל בשנת 1950, ולאחר מספר חודשים עמרתי בבחינות בגרות לאקסטרוניס. מכאן היתה דרכי ללימודים אקדמיים, באוניברסיטה העברית בירושלים, בנושא הגיאולוגיה. בלימודי מוסמך חקרתי את הגיאולוגיה של מכתש רמון בהר הנגב, ובלימודי הדוקטורט חקרתי את הר סדום, שהוא מחדר מלח, ואת בקע ים המלח. לאחר שנים במכון הגיאולוגי של מדינת ישראל עברתי בשנת 1968 לאוניברסיטה העברית, שם עסקתי במחקר ובהוראה, כפרופסור לגיאולוגיה. בתקופה זו חקרתי והשתלמתי אף בשבתונים בצרפת, בארה"ב, ביפן ובמקסיקו, בכל אחת מהארצות בין חצי שנה לשנתיים. חקרתי גם נושאים שימושיים, כלכליים, כגון: סקר חמרי גלם לתעשיית סודה קאוסטית באירן, עבור חברה ישראלית-אירנית. סקרים וייעוץ בנושא אחסון נפט ודלקים בסלעי מלח בתת-הקרקע, בהר סדום ובמישור עמיעז. סקרים בנושא חומרי גלם למלט באזורי השפלה והנגב. תחומי התעניינותי ופעילותי המחקרית בגיאולוגיה הם אגנים סדימנטריים בשולי יבשות פסיביים ובבקעים יבשתיים - סביבות השקעה, סדימנטוליה, גיאוכימיה וטקטוניקה; אבפוריטים ותמלחות, מבני דיאפירים של מלח, בקע ים המלח והירדן, גיאולוגיה כלכלית של מרבצי מינרלים סדימנטריים ותמלחות.

יצאתי לגמלאות בשנת 1996, אך אני ממשיך במחקר בגיאולוגיה ובנוסף בלימוד ומחקר בתחומים חדשים עבורי, ובהם התפתחות השפה והכתב כמכשיר לתקשורת, בשלבי בראשית של המין האנושי, וההיסטוריה של עמנו בזמן הקדום ובתקופת הפזורה בגולה.

אחרית דבר: בהקשר להעלאת זיכרונות אלה ניסיתי לברר לעצמי כיצד הגעתי לתנועת המחנות העולים, ומשם לפלמ"ח ולפל"ם. כיצד הגעתי לבחירת המחקר בנושאי הגיאולוגיה כמקצוע, ולבחירת האוניברסיטה כבית לעבודה, והליכה לשבתוני מחקר והשתלמות לארצות בעלות שפה ותרבות שונים ביותר משלנו. ניסיתי לברר מהיכן הרקע להתעניינות בהתפתחות הנוף, ההרים, הסלעים, אגני המים, ובמקביל העניין בתרבויות המגוונות בעודן בתומתן, לפני שנפגעו מהשפעות הגלובליזציה. נראה לי שאפשר למצוא את הרקע להתפתחות אלה באורח החיים של תקופת טרם המדינה, תקופה של קרבה לטבע, של חלומות וחלוציות.

בילדותי חייתי במעלה הכרמל בתחום שהיה אז רחוק

אדלג על מספר שנים, ובנערותי עברתי בין תנועות הנוער השונות והתנחלתי בתנועת המחנות העולים, ששילבה עניין חברתי, לאומי, וטיולים של הכרת הטבע בכל הארץ. זה היה בתחילתה של מלחמת העולם. טיילנו בגליל, בשומרון, ביהודה, לאורך בקעת ים המלח עד סרוס וחצבה, מצדה, יריחו ומנזרי ואדי קלט, דרום לבנון ורמת הגולן (כולל שוחד לזנדרמריה בקונייטרה). שוב היכרות משולבת באורחות חיים, טבע פראי וטבע מטופל ביד אדם. ההמשך היה בחיי ההכשרה בקיבוץ ובפלמ"ח. שם עברו חיינו בעבודת שדה בפלחה, טרקטור, השקיה בתעלות ובהצפה, ובאימוני פלמ"ח בגבעות ובמטוסי חוואר 'תצורת הלשון' ומעל למיאנדרים של נהר הירדן. בקורסים בפלמ"ח הרחבתי והעמקתי בתחומים שעניינו אותי רבות. בקורס מ"כים, בדרקות ההפסקה בין שיעור לשיעור, למדתי אנגלית על ידי תרגום מאנגלית לעברית (בעזרת מילון) של הספרים 'קורות האדמה' ו'הולדת השמש ומותה' של גאמוב. ספרים אלה כוחם היה רב להגברת הסקרנות המדעית. הראשון הביא אותי לגיאולוגיה והשני לקוסמולוגיה (לצערי מדע הקוסמולוגיה היה עדיין לזמן רב בחיתוליו).

מאזורים בנויים, וכו' היו מפוזרים צריפנו בין סלעים ואדמת ברוך סחופה, עצי זיתים וחרוכים ובעיקר יער טבעי. כמעט במעורב אתנו גרו שכנינו הערבים, אף הם בצריפים אך גם באוהלים. מלאי ומעוררי עניין ומסקרנים היו שכבות הסלעים והופעות המינרלים כקלציט וקוורץ ולידם הרבה מאובנים, שהקפואו עולם תוסס מן העבר של טרם הופעת האדם. במרחב סלעי זה היו מגרשי המשחקים המשותפים שלנו עם הילדים הערבים. חברות זו אפשרה לנו להציץ לעולמם, לראות את אורחות חייהם, להיות מוזמנים לחגיגותיהם. הכל כה שונה משלנו, כה ציורי, צבעוני. בתנאים אלה התפתחה סקרנות למיגון הסלעים והמאובנים ולשוני צבעוני ומרתק של תרבות שונה מאד משלנו, אורחותיהם של שכנינו. חשוב להבהיר, צפינו בחייהם לא כתיירים הבאים לרגע וחולפים עם רשמי הרף עין, שטחיים. צפינו כשותפים, החיים במקביל, על כל עונות השנה, המשפחה, המשחק והשמחה והעצב. צפינו בשילוב, אמנם מוגבל בטבעו, אך כאורחים פעילים (יותר עם הילדים) ולאורך זמן של שנים.

היי-הופ! להוציא את הסירות מהמים